

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI
NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM
MEZŐGAZDASÁG ÉS ÉLELMISZERTUDOMÁNYI KAR
SZAKTANÁCSADÓ ÉS TOVÁBBKÉPZŐ INTÉZET

"Precíziós növénytermesztési módszerek"
Alkalmazott Növénytudományi Doktori Iskola vezető:
Prof. Dr. Neményi Miklós
Egyetemi tanár, MTA levelező tagja

Növénytermesztési technológiák fejlesztése program
Programvezető:
Prof. Dr. Neményi Miklós
Egyetemi tanár, MTA levelező tagja

**A MAGYAR ÉS OSZTRÁK MEZŐGAZDASÁGI
TANÁCSADÓ RENDSZER - FARM ADVISORY
SYSTEM - ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA ÉS
ÉRTÉKELÉSE.**

Tudományos vezető:
Dr. Cser János PhD
Egyetemi docens

Készítette:
Vér András

Mosonmagyaróvár
2013

1. BEVEZETÉS

A szerző szükségesnek tartotta a dolgozat címében megfogalmazott cél eléréséhez, a magyar viszonyokhoz hasonlítható, ugyanakkor fejlettebb, nagyobb tradícióval bíró szaktanácsadási rendszer vizsgálatát. Ezen feltételeknek a környező, emiatt hasonló természeti adottságokkal rendelkező területek (Alsó-Ausztria, Burgenland) közül a szaktanácsadási rendszer fejlettsége okán Ausztria felelt meg leginkább. A két ország fejlődése – bár a huszadik században eltérő irányt vett – a múltban mégis számos ponton kapcsolódott egymáshoz.

2. A KUTATÁS HÁTTERE, CÉLKITŰZÉSEK

A kutatás célja, hogy a hipotézisek igazolásával vagy megcáfolásával megoldásra kerüljenek a kutatási problémák és egy használható, egyszerű szaktanácsadási modell álljon rendelkezésre a hazai viszonyokra, az osztrák adaptációk alapján. A kérdőíves felmérésekben megszerzett információkra, összefüggésekre támaszkodva a szerző igyekezett egy olyan szaktanácsadási struktúrát felvázolni, mely a gazdálkodók igényeire van szabva, könnyen elérhető, átlátható és működőképes.

A fentiekből kiindulva az értekezés legfontosabb célkitűzései a következőkben fogalmazhatók meg:

- A hazai és az európai agrár-szaktanácsadással kapcsolatos szakirodalom tanulmányozása, rendszerezése. Ebben a szerző különös figyelmet szentel az osztrák szaktanácsadási struktúra és az egyes háttérintézmények bemutatására, melyek a gazdálkodók boldogulását segítik.
- A mezőgazdaságban tevékenykedő gazdálkodók és az agrár-szaktanácsadási szolgáltatást nyújtó

szaktanácsadók jellemzőinek, tevékenységének vizsgálata és összehasonlítása Magyarország és Ausztria vonatkozásában.

- A gazdálkodók és a szaktanácsadók körében végzett kérdőíves felmérés (Magyarország, Ausztria) segítségével következtetéseket levonni a hazai rendszerre vonatkozóan.
- Olyan szaktanácsadási struktúra modelljének elkészítése, mely megszünteti a jelenlegi rendszerben működő párhuzamosságokat, ezáltal költséghatékonyabb és egyben átláthatóbb lesz.

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

A kutatómunka során a szerző elsősorban a Nyugat-magyarországi Egyetem Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar Szaktanácsadó és Továbbképző Intézetének széleskörű kapcsolatrendszerét vette igénybe az információk összegyűjtéséhez mind a hazai, mind az osztrák adatok tekintetében.

Regionális Szaktanácsadási Központként az Intézet végzi a Nyugat-Dunántúli Régióba tartozó névjegyzéki szaktanácsadók éves képzését és vizsgáztatását, melynek során szoros szakmai kapcsolat alakult ki a régióban tevékenykedő tanácsadókkal is. Rendezvények, szaktanácsadási együttműködések, közös pályázatok megvalósítása folyamán országos szinten is sikerült olyan szakmai kapcsolatokra szert tenni, melyek megalapozták a kérdőíves adatgyűjtéshez szükséges kölcsönös bizalmat mind a mezőgazdasági termelőkkel, mind a szaktanácsadókkal.

A külföldi adatok megszerzésénél ezen kívül a különböző osztrák Agrárkamaráknál (Burgenland, Tirol) töltött több hónapos szakmai gyakorlataira támaszkodott a szerző. Az

Innsbrucki és a Burgenlandi Agrárkamaránál eltöltött 14 hetes szakmai gyakorlatok során alkalma nyílt szaktanácsadókkal való eszmecsereére és a gazdálkodóknál tett látogatásai során tapasztalhatta, hogy miként zajlik az osztrák szaktanácsadás gyakorlata. A gazdálkodókkal készített szakmai interjúk révén megismerte, hogy milyen vélemény alakult ki a szakminisztériumról, az agrárkamara működéséről, és sok esetben Magyarországról. A szakmai gyakorlatok során tapasztaltak beépítésre kerültek a dolgozatba.

Az osztrák mezőgazdaságról közölt általános adatokat részben a kamarai munka során, és a kamara által szerkesztett honlapról, részben intézményi kiadványokból kerültek megszerzésre.

Szerző tanulmányozta a témával kapcsolatos hazai, és külföldi publikációkat, és szakmai sajtóközleményeket. Vizsgálta a vonatkozó jogszabályokat, mind Magyarország, mind Ausztria vonatkozásában.

A kérdőíves felmérés 2008 és 2011 között történt meg attól függően, hogy az egyes célcsoportokkal milyen formában történt meg a kapcsolatfelvétel. A magyar és az osztrák szaktanácsadási rendszer összehasonlítása érdekében mindkét ország esetében az alábbi célcsoportok szaktanácsadásban betöltött szerepe került vizsgálatra:

- gazdálkodók: mező- ill. erdőgazdasági tevékenységet folytató magánszemélyek
- szaktanácsadók: Magyarországon a Szaktanácsadói Névjegyzékben szereplő szaktanácsadók, Ausztriában a vizsgált tartományok tartományi agrárkamaráihoz tartozó szaktanácsadók.

Arra törekedtem, hogy mindkét célcsoportból (szaktanácsadók, gazdálkodók) minimum 100 kitöltött kérdőívet szerezzek be, így 400 kérdőív alapján vonhattam le következtetéseimet, tehettem meg javaslataimat.

A minél reprezentatívabb adatgyűjtés érdekében Magyarország és Ausztria esetében is, az adott ország különböző földrajzi elhelyezkedésű, eltérő mezőgazdasági és gazdasági fejlettségű, kultúrájú területeiről kerültek az adatok begyűjtésre. Magyarország esetében így Budapest és a Középmagyarországi Régió, illetve egy-egy, keleti és nyugati országrészben elhelyezkedő régió képezte a kutatás helyszínét. A Nyugat-dunántúli Régióban Győr-Moson-Sopron és Zala megye volt az adatgyűjtés helyszíne, az Észak-alföldi Régióból főként a Debrecenben működő Regionális Szaktanácsadási Központ vonzáskörzetéből.

Ausztria esetében a kutatás célterületei a következők voltak: a gazdaságilag legkevésbé fejlett tartománynak számító, síkvidéki elhelyezkedése okán azonban az ország mezőgazdasági termelésének döntő hányadát adó, az ország keleti részében fekvő Burgenland tartomány; a Bécs környéki területet magába foglaló Alsó-Ausztria, valamint az ország nyugati, hegyvidéki területén lévő Tirol tartomány. A három tartomány eltérő természeti és gazdasági adottságai lehetőséget adnak arra, hogy a kutatás során Ausztria mezőgazdasági szaktanácsadását jól jellemző, reprezentatív képet kapjunk.

4. SAJÁT VIZSGÁLATOK ISMERTETÉSE, ÉRTÉKELÉSE

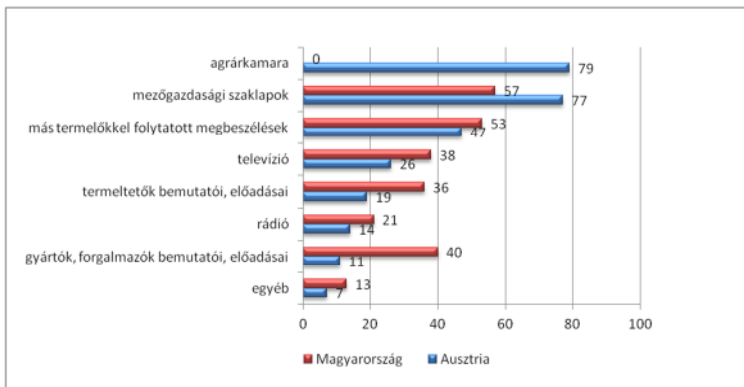
A disszertáció hazánkban, illetve Ausztriában gazdálkodási tevékenységet folytató csoportok általános jellemzőit mutatja be a kérdőíves felmérés során gyűjtött adatok alapján. A vizsgálat mindkét ország esetében a szaktanácsadást befogadó célcsoportok, a mezőgazdaságban tevékenykedő vállalkozások, illetve a termelési folyamatban közvetlenül

részt vevő gazdálkodók jellemzőinek, tevékenységének, jövőbeli szándékainak felmérésére terjedt ki.

A gazdák szaktanácsadás iránt mutatott igényét a szerző feltételezése szerint befolyásolja, hogy az adott gazdálkodó mennyi ideje folytatja tevékenységét, milyen mennyiségű és szintű tapasztalatra tett szert az évek folyamán. Ezért mindkét országban vizsgálta a gazdálkodás kezdete óta eltelt időt. Ausztriában a gazdálkodók lényegesen nagyobb hányada folytatja tíz évnél hosszabb ideje gazdálkodási tevékenységét. Az osztrák gazdák döntő többsége (92%) tartozik ebbe a kategóriába, ami a helyiekkel folytatott beszélgetések és helyszíni megfigyelések alapján arra vezethető vissza, hogy Ausztriában hosszú ideje jól kiszámítható, stabil gazdálkodási körülményekkel számolhatnak (gazdasági, jogi háttér, stb.), valamint a magyarországinál lényegesen magasabb a gazdálkodási tevékenység jövedelmezősége és társadalmi elismertsége.

Megfigyelhető, hogy Ausztriához (2%) képest Magyarországon (7%) magasabb a gazdálkodást újonnan - kevesebb, mint egy éve - megkezdők száma, illetve Ausztriához viszonyítva jelentősen magasabb az 1-10 éve gazdálkodók aránya (Magyarországon 54%, Ausztriában 5%). A gazdálkodást több mint 10 éve folytatók aránya Magyarországon 39% (a gazdálkodók 7%-a nem válaszolt erre a kérdésre), Ausztriában viszont ebbe a kategóriába tartozik a gazdálkodók 92%-a. Ez is azt a feltételezést támasztja alá, hogy Ausztriában tartósan biztos megélhetést nyújt a mezőgazdasági tevékenység, ugyanakkor arra is enged következtetni, hogy Ausztriában nagy hagyományai vannak a családi gazdálkodásnak, és aki elkezd gazdálkodni (számos esetben viszi tovább a szülőktől örökölt gazdaságot) az nagy valószínűséggel folytatni is fogja évtizedeken át.

A két ország gazdálkodói információszerzési forrásainak kérdőíves felmérésénél olyan kategóriákat jelölt ki a szerző, melyek az eltérő agrárinformációs rendszerek ellenére is összehasonlíthatók (1. ábra).

1. ábra. A megkérdezett magyar és osztrák gazdálkodók információszerzési forrásai
 Forrás: saját vizsgálat, 2011

Megfigyelhető, hogy mindkét ország esetében domináns szerepet tölt be a nyomtatott sajtó, hazánkban ez a legjelentősebb információforrás a gazdálkodók számára (57%), Ausztriában a második helyen áll (arányában magasabb a Magyarországinál, 77%). Hazánkban még mindig az önálló – szaktanácsadó közreműködését mellőző – információszerzés dominál (szaklapok, más termelőkkel folytatott beszélgetések, televízió), Ausztriában viszont a gazdák döntő többsége (79%) az agrárkamarától szerzi a gazdálkodással kapcsolatos információkat, ahol legtöbbször személyesen fordulhat egy-egy szakterület szakértőjéhez, illetve csoportos tanácsadás formájában jut az új ismeretekhez. Összehasonlítva a „gyártók, forgalmazók bemutatói, előadásai” kategóriát, szembevetendő, hogy hazánkban a gazdálkodók 40%-a, míg Ausztriában csupán a gazdálkodók

11%-a jelölte meg információs forrásként. Mivel ez kereskedelmi célúnak mondható információátadás (üzleti típusú, “áruba csomagolt szaktanácsadás”), így fennáll a veszélye, hogy az ilyen tanácsadást nyújtó cégek csupán az általuk gyártott termékek értékesítését szeretnék ösztönözni szaktanácsadás biztosításával. További problémát vet fel, hogy a kisebb gazdaságok nem tartoznak ezen típusú információátadás elsődleges célcsoport körébe, illetve kevés figyelmet fordítanak az alacsony ráfordítást igénylő technológiákra. Ugyanakkor az is megállapítható, hogy a kereskedelmi célú szaktanácsadás hagyományosan magas színvonalú, és igyekszik a gazdálkodók felmerülő problémáira gyorsan, precíz megoldást találni.

A szaktanácsadásban Magyarország és Ausztria esetében is viszonylag heterogén összetételű, több szempontból is eltérő csoport tevékenykedik, a körükben végzett kérdőíves felmérés segítségével azonban sikerült ezen csoportok néhány általános jellemzőjét kiemelni. A két ország szaktanácsadási rendszerének eltérő mivolta, fejlődése miatt a szaktanácsadásban tevékenykedők jellemzői a két ország között is jelentős különbségeket mutatnak, például életkoruk, szakterületük, vagy éppen tevékenységük gyakorlásának helyszíne (város-vidék) között.

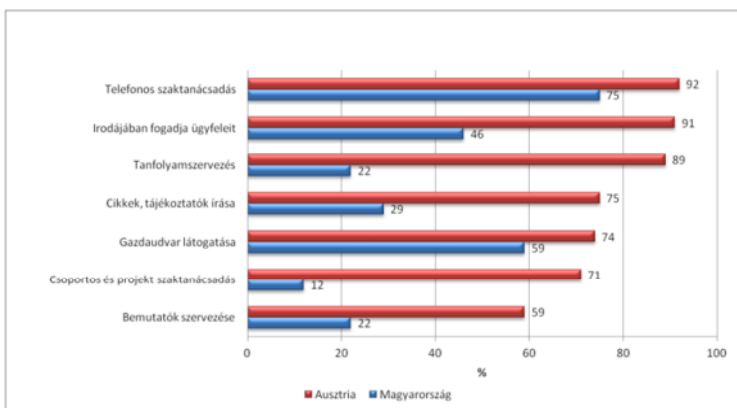
A kérdőíves felmérésben résztvevő magyar és osztrák szaktanácsadók között jelentős eltérés mutatkozik életkor tekintetében. Míg Magyarországon a legfiatalabb korosztály (25-35 év) csupán 9%-ban képviselteti magát az összes szaktanácsadó között, Ausztriában ugyanezen kategóriába tartozik a szaktanácsadók 40%-a. Hazánkban a szaktanácsadók döntő többsége a legidősebb, 51 év feletti kategóriába tartozik (68%), Ausztriában pedig a szaktanácsadók 15%-a tartozik ebbe a kategóriába (51 év feletti). Ennek a tendenciának egyik lehetséges oka, hogy Ausztriában jellemzően az

agrárkamaráknál aktívan dolgozók közül kerülnek ki a szaktanácsadók, hazánkban a szaktanácsadói névjegyzékben szereplő szakemberek viszont gyakran nyugdíjas éveikben kezdenek szaktanácsadóként tevékenykedni (pl. egyetemi, főiskolai oktatók).

A szaktanácsadók munkájának egyik fő jellemzője az ügyfélkör nagysága. Az egy szaktanácsadóra jutó gazdálkodók számát vizsgálva megállapítható, hogy hazánkban viszonylag egyenletes eloszlást mutat ennek értéke. A kisszámú gazdálkodónak (1-10 főig) és a legfeljebb 20 főnek tanácsot adó szaktanácsadók aránya egyaránt 26%, míg a 20 fő feletti gazdálkodót tanácsadással ellátók aránya sem éri el az 50%-ot (46%). Ausztriában ezzel szemben a szaktanácsadókra a legjellemzőbb a 20 főnél több gazdálkodóval való kapcsolattartás, a tanácsadók 80 százaléka ebbe a kategóriába tartozik. Ennek oka az osztrák kamarai szaktanácsadási rendszerben keresendő, ahol a csoportos szaktanácsadási formákat a hazainál nagyobb gyakorisággal alkalmazzák, valamint a kamaránál főállásban tevékenykedő szaktanácsadók jóval több gazdával képesek tartani a kapcsolatot, mint a tevékenységüket jellemzően mellékállásban folytató magyar tanácsadók.

A szaktanácsadási tevékenység minél hatékonyabb végzéséhez elengedhetetlen a megfelelő technikai háttér, a különböző ismeretátadási módszerek alapos ismerete és alkalmazása, valamint a folyamatos, naprakész továbbképzés mind a tanácsadó szakterületén, mind pedig a szaktanácsadás módszertani kérdéseinek tekintetében. Ezen jellemzőket mutatja be a 2. ábra a vizsgált országok vonatkozásában.

2. ábra. A magyar és az osztrák szaktanácsadók által alkalmazott ismeretátadási módszerek

Forrás: saját vizsgálat, 2011

A szaktanácsadók által alkalmazott ismeretátadási módszerek esetében megfigyelhető, hogy hazánkban két-három fő módszer alkalmazása jellemző. Ezek a telefonos szaktanácsadás, hivatali konzultáció, valamint a gazdaudvar látogatás. A tanácsadók közel fele (46%) fogadja irodájában ügyfeleit. Kevésbé jellemzőek a nagyobb anyagi és munkaidő ráfordítást (szervezést) igénylő tanácsadási módszerek, mint például a tanfolyamok (22%) illetve a bemutatók szervezése (22%). Szintén nem tartozik a gyakori módszerek közé a cikkek, tájékoztatók írása, mivel ezzel a módszerrel a szaktanácsadók nem egész egyharmada (29%) él.

Ausztria esetében jóval kiegyenlítettebb a különböző módszerek használatának megoszlása, és emellett az egyes módszereket a szaktanácsadók nagyobb hányada alkalmazza, mint hazánkban. Magyarországhoz hasonlóan itt is a leggyakrabban alkalmazott megoldás a hagyományos telefonos kommunikáció, ugyanis ezt a módszert szinte minden szaktanácsadó alkalmazza (92%). Hasonlóan népszerű az ügyfél irodájában történő fogadása. Míg hazánkban a

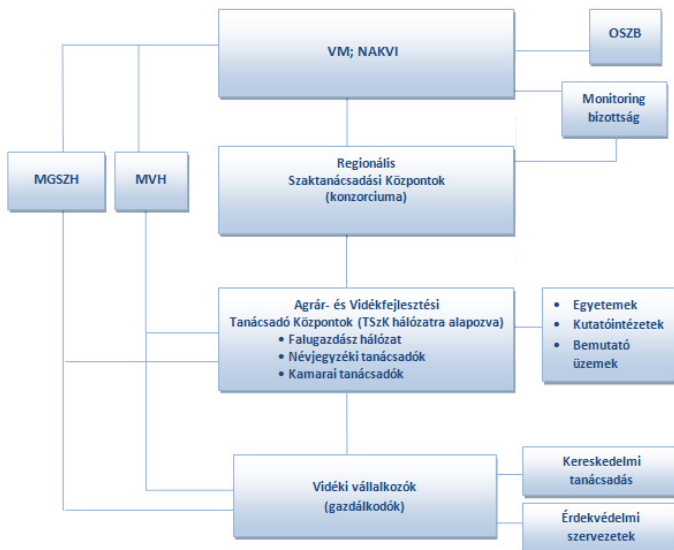
tanácsadók fele sem él ezzel a lehetőséggel, ezzel szemben az osztrák tanácsadók 91 százaléka alkalmazza. Ennek magyarázata feltehetőleg a szaktanácsadók agrárkamari foglalkoztatásában rejlik. Az osztrák gazdálkodók nagy többsége bizalommal keresi fel a kamara irodájában a szaktanácsadót, ha segítségre van szüksége. Hazánkban viszont a magyar gazdálkodók egy része vonakodik irodájában felkeresni a tanácsadót.

Összegezve a kutatás konklúzióját megállapítható, hogy a kutatási munkából származó eredmények komplex módon felhasználhatók a magyar szaktanácsadási rendszer hatékonyabbá tételéhez, így egy olyan struktúra áll mind a gazdálkodók, mind a szaktanácsadók rendelkezésére, amely – hosszútávon is – előnyös minden szereplő számára.

A cél tehát egy olyan hálózat kiépítése, amely a gazdától és annak igényeiből indul ki. A szaktanácsadók hatékony működéséhez egy olyan struktúra szükséges, amelyben a szaktanácsadók rendelkeznek a megfelelő szellemi tőkével, tapasztalattal és tudásbázissal a tanácsadás korszerű és innovatív megvalósításához.

A jelenleg működő rendszerek integrálásából egy új struktúrát szükséges kialakítani, amely a 3. ábrán kerül bemutatásra.

3. ábra: Az agrár-szaktanácsadásban érdekelt szervezetek kapcsolati rendszere

Forrás: Saját vizsgálat, 2012.

A szerző véleménye szerint a Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet irányításával az RSZK-k konzorciuma koordinálná a hálózat munkáját. A RSZK-k mögött álló tudásközpontok (egyetemek, minta/bemutatóüzemek, laboratóriumok, stb.) megfelelő infrastruktúra és intézményi (képzési, oktatási) háttérrel képesek lennének koordinálni a rendszert. A hálózati munka részeként a minőségirányítási, marketing és termelésirányítási rendszerek alkalmazása mellett fontos, hogy a bemutató-üzemi hálózat működtetése, támogató tevékenysége is az RSZK feladata legyen.

A TSZK-k, falugazdász hálózat, agrárkamarák (TSZK-ként funkcionálnak) szerepét a helyi Agrár- és Vidékfejlesztési

Tanácsadó Központok vennék át, melyek kibővült feladatkörrel a jelenleg működő hálózatok feladatait láthatnák el. Így nem lenne egymással párhuzamosan működő hálózat és a gazdálkodó tudná, hogy „egy helyre” kell mennie, ahol minden információt megkap. A vidéki vállalkozó (gazdálkodó) egy szervezettel állna kapcsolatban, amely komplex, „egyablakos” szolgáltatást biztosítana számára hasonlóan, mint Ausztriában.

A gazdálkodók szempontjából a felvázolt rendszer az alábbi előnyökkel jár:

- Jelentősen növelné a rendszer hatékonyságát, hogy a gazdálkodó egy helyen, megbízható forrásból hozzájut az összes szükséges információhoz, így több idő jut a tényleges tevékenységére.
- Az egyszerű és átlátható struktúra miatt a gazdálkodók nagyobb bizalommal veszik igénybe a tanácsadói szolgáltatást, így versenyképesebb gazdálkodást tudnak folytatni.
- A gazdák könnyebben és gyorsabban jutnak információhoz, mely elősegíti a hatékonyabb döntéshozatalukat.
- A gazdálkodónak nagyobb esélye lenne elnyerni a pályázati, és egyéb támogatási forrásokat, ugyanis egy olyan tanácsadó kezelné az ügyeit, aki jól képzett, és teljes egészében átlátja ügyfele gazdasági helyzetét, továbbá ismeri annak lehetőségeit és igényeit

Az Irányító Hatóság szempontjából a felvázolt rendszer az alábbi előnyöket biztosítja:

- A korábban párhuzamosan működő rendszerek integrálása révén költséghatékonyabb a rendszer.
- Az új rendszer átláthatóbb, és könnyebben ellenőrizhető.
- Az EU-s és a nemzeti források allokációja racionálisabban tervezhető.

- A szaktanácsadási rendszert jobban ki lehetne használni a kétirányú (kormány-szaktanácsadói hálózat-gazdálkodó) kommunikációban.

Ezen szemléletváltással és rendszerátstrukturizálással a szaktanácsadói hálózat várhatóan ésszerűbb, hatékonyabb és gazda-központúbb lesz, így a támogatási összeg a tényleges tanácsadási munkára és annak megalapozására fordítható.

5. ÚJ ÉS ÚJSZERŰ KUTATÁSI EREDMÉNYEK

1. **Két különböző gazdasági, fejlettségi szinten lévő országban (Magyarország, Ausztria) összehasonlítottam az ott élő gazdálkodók szaktanácsadással kapcsolatos igényeit, elvárásait.** Az igények ismeretében konkrétabban lehet meghatározni a hazai szaktanácsadás céljait, a működési folyamatot, és az ehhez szükséges struktúrát.
2. Összehasonlítottam a két országban tevékenykedő mezőgazdasági szaktanácsadók szolgáltatásait (tevékenységi területek, ismeretátadási módszerek, munkakapcsolatok). **Kimutattam, hogy hatékony szaktanácsadás egy olyan országban végezhető, ahol a szaktanácsadók képzése magas szintű, rendszeres és a Mezőgazdasági Ismereti és Információs rendszer teljes vertikuma a rendelkezésükre áll.**
3. Vizsgáltam a két ország szaktanácsadási rendszereinek működését. **Megállapítottam, hogy a szaktanácsadási rendszer ott lehet hatékony, ahol a szaktanácsadók képzése rendszeres és magas szintű, a tanácsadásban alkalmazott módszerek köre az ügyfelek igényeihez teljes mértékben igazodik, és a megfelelő motivációs**

módszerek alkalmazásával biztosítva van a szaktanácsadói hivatás gyakorlása.

4. A kutató munka során levont konklúziókra alapozva **felvázoltam egy olyan „egyablakos” mezőgazdasági szaktanácsadási rendszert, mely mind szakmailag, mind költséghatékonyság szempontjából optimális és átlátható.**

6. A DISSZERTÁCIÓ TÉMAKÖRÉBŐL KÉSZÜLT SAJÁT PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

Lektorált tudományos közlemény

Vér András – Cser János

Bio-tönkölybúza termesztése a Hanságban (Növényvédelem, 44 (9) 2008, 447-451. p.)

Vér András - Tenk Antal - Cser János

Tízéves az óvári mintagazdasági hálózat (Gazdálkodás, 55 (2) 2011, 214 – 218. p. 2011)

Vér András - Cser János

Investigation of the Hungarian and Austrian agricultural advisory system among the farmers based on questionnaires. (Acta Agronomica Ovariensis. Vol. 54. No 1. p. 53-62. 2012)

Konferencia előadás és poszter

Vér András - Karácsony Péter - Cser János

A Nyugat-Dunántúli Regionális Szaktanácsadó Központ tevékenysége egy működő projekt tükrében (Agrárgazdaság, Vidékfejlesztés, Agrárinformatika, Nemzetközi Konferencia, Debrecen 2007. március 20-21.)

Vér András – Karácsony Péter – Cser János

A Nyugat-Dunántúli Regionális Szaktanácsadó Központ tevékenysége (Interreg IIIC-RENE konferencia "A direktértékesítés jövője és lehetőségei az átalakuló mezőgazdasági piacokon" Mosonmagyaróvár 2007. február 14-16.)

Vér András - Cser János

Az agrárszaktanácsadás tradíciója és innovációs lehetőségei az óvári akadémián (Tradíció és Innováció Nemzetközi Tudományos Konferencia Gödöllő 2007. december 3-6.)

Vér András – Cser János

A hazai agrár-szaktanácsadás fejlesztési lehetőségei az osztrák példa alapján. (XXXII. Óvári Tudományos Napok, Mosonmagyaróvár 2008. október 9.)

Vér András – Dr. Cser János – Takács Krisztina

EU projektek a Szaktanácsadó és Továbbképző Intézetben ("Mezőgazdaság és a vidék jövőképe" Tudományos Konferencia 2009. április 17. Mosonmagyaróvár)

Vér András - Cser János

A magyar és az osztrák agrár-szaktanácsadási struktúra összehasonlító vizsgálata (LI. Georgikon Napok, Nemzetközi Tudományos konferencia 2009. október 1-2.)

Vér András - Cser János

A mintagazdasági hálózat szerepe a tudomány és a gyakorlat kapcsolatában. (XXXIV. Óvári Tudományos Napok, Mosonmagyaróvár 2012. október 5., 730-733p.)

Cser János – **Vér András** – Lakner Dóra

Advisory qualification programs at the University of West-Hungary, Faculty of Agricultural and Food Sciences (Rural

Development international scientific conference, Kaunas 2007.
november 8-10., 152-158. p.)

Ismeretterjesztő cikk

Vér András

Román delegáció látogatása az Óvári Akadémián (Vivat
Academia, 2007. március-április)

Cser János – **Vér András** Interreg IIC-RENE konferencia
Mosonmagyaróváron (Vivat Academia, 2007. március-április)

Vér András

Tanulmányút Güssingbe (Vivat Academia 2007. május-június)